

Quản lý phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho học sinh ở các trung tâm Giáo dục nghề nghiệp - Giáo dục thường xuyên trên địa bàn Thành phố Hà Nội

Nguyễn Thị Mỹ Trang*

*HCVH, Trường Đại Học Sư phạm Hà Nội

Received: 12/9/2024; Accepted: 23/9/2024; Published: 05/10/2024

Abstract: The article proposes some measures to manage the development of career orientation capacity for students at vocational education and continuing education centers in Hanoi, thereby creating a basis for better management.

Keywords: Measures, management, capacity development

1. Đặt vấn đề

Phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho học sinh (HS) thông qua sự hợp tác giữa Trung tâm, gia đình và xã hội nhằm trang bị kiến thức và kỹ năng giúp HS xác định con đường nghề nghiệp phù hợp, góp phần thực hiện giáo dục toàn diện và phân luồng sau THCS và THPT, giúp giảm tỷ lệ thất nghiệp và tăng khả năng thành công trong sự nghiệp của HS. Tư vấn nghề giúp HS đưa ra quyết định sáng suốt nhờ được cung cấp các thông tin và hướng dẫn cụ thể. Thực tập nghề giúp HS áp dụng kiến thức vào thực tế. Hội thảo và buổi nói chuyện với chuyên gia HS có hiểu biết sâu sắc về ngành nghề. Vì vậy, cần đầu tư đúng mức vào nguồn lực, tăng cường liên kết doanh nghiệp, đào tạo chuyên gia tư vấn, cập nhật thông tin ngành nghề và tăng cường tư vấn cho HS và gia đình.

Công tác quản lý phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp có điểm tốt như tính chuyên nghiệp và đa dạng hoạt động, nhưng vẫn thiếu nguồn lực, đánh giá hiệu quả khó khăn, liên kết yếu với giáo dục chính quy, và sự tham gia của HS và gia đình còn hạn chế. Chưa có quy chế hoạt động chung cho các TT nên các chỉ đạo quản lý còn chồng chéo. Hệ GDTX khi áp dụng chương trình GDPT 2018 gặp khó khăn do HS không tích cực và tổ chức các hoạt động TN, HN chưa hiệu quả.

Nhiều GV, HS và gia đình chưa nhận thức đầy đủ vai trò quan trọng của việc phát triển NL định hướng NN, ảnh hưởng đến chất lượng giáo dục. Một số học sinh có hoàn cảnh khó khăn, phụ huynh thiếu quan tâm, giao phó việc dạy học cho Trung tâm, dẫn đến ý thức học tập chưa cao. Tâm lý chọn nghề của HS còn may rủi, thiếu thông tin, chịu áp đặt hoặc chạy

theo nghề nổi tiếng, dễ kiếm tiền mà không phù hợp với bản thân.

Bài báo đưa ra một số biện pháp quản lý phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho học sinh ở các trung tâm giáo dục nghề nghiệp-giáo dục thường xuyên trên địa bàn thành phố Hà Nội từ đó làm cơ sở để quản lý tốt hơn.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nguyên tắc đề xuất biện pháp

2.1.1. Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống

Nguyên tắc này yêu cầu các biện pháp phải được triển khai một cách toàn diện, liên kết chặt chẽ và logic giữa các yếu tố, các giai đoạn và các chủ thể tham gia. Nguyên tắc này bao gồm sự phối hợp đồng bộ giữa các cấp quản lý từ Sở GD&ĐT, Sở LĐTB&XH, các TT và GV đảm bảo các hoạt động phát triển NL định hướng NN được thiết kế khoa học, liên tục và phù hợp với đặc điểm tâm sinh lý của HS. Đồng thời, cần kết hợp hài hòa giữa lý thuyết và thực tiễn, duy trì tính bền vững trong việc phát triển NL định hướng NN, đảm bảo hiệu quả lâu dài và nâng cao chất lượng nguồn nhân lực cho sự phát triển kinh tế - xã hội của Thủ đô.

2.1.2. Nguyên tắc đảm bảo tính khoa học

Biện pháp đề xuất phải được xây dựng dựa trên cơ sở lý thuyết và các nghiên cứu hiện đại trong lĩnh vực giáo dục nghề nghiệp, các biện pháp có nền tảng vững chắc, được hỗ trợ bởi các nghiên cứu và lý luận khoa học. Việc phân tích tình hình hiện tại và dự báo xu hướng của thị trường lao động cũng là một khía cạnh quan trọng để định hình các năng lực cốt lõi mà HS cần phát triển. Ngoài ra, biện pháp cần được thiết kế một cách hệ thống và toàn diện, bao gồm các khía

cạnh về giáo dục, đào tạo và phát triển nghề nghiệp, đảm bảo sự liên kết chặt chẽ và nhất quán trong quá trình triển khai và đánh giá.

2.1.3. Nguyên tắc đảm bảo tính thực tiễn

Các biện pháp đề xuất phải gắn liền với nhu cầu thực tế của doanh nghiệp và thị trường lao động, nghĩa là các kỹ năng và kiến thức mà học sinh được trang bị cần áp dụng ngay trong môi trường làm việc thực tế. Để đạt được điều này, cần sử dụng các công nghệ, phương pháp, và công cụ hiện đại trong đào tạo như mô phỏng, thực hành nghề, học tập dựa trên dự án.

2.1.4. Nguyên tắc đảm bảo tính hiệu quả

Hiệu quả của biện pháp được đo lường qua các mục tiêu và chỉ số rõ ràng, cho phép đánh giá và điều chỉnh kịp thời khi cần thiết. Việc tối ưu hóa tài nguyên và linh hoạt đáp ứng nhu cầu đa dạng của các nhóm học sinh khác nhau cũng là một yếu tố quan trọng. Trong quá trình triển khai, cần thực hiện đánh giá và thu thập phản hồi thường xuyên từ các bên liên quan để điều chỉnh biện pháp, đảm bảo rằng nó luôn thích ứng với những thay đổi của thị trường lao động và vẫn đạt được hiệu quả cao.

2.2. Biện pháp quản lý phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho HS ở các trung tâm GDNN-GDTX trên địa bàn thành phố Hà Nội

2.2.1. Chỉ đạo phối hợp các lực lượng tham gia phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho HS

TT tổ chức và triển khai các hoạt động, phối hợp với các bên liên quan để thực hiện các hoạt động định hướng nghề nghiệp cho học sinh. Kế hoạch được thực hiện vào cuối năm học trước để chuẩn bị cho năm học tiếp theo. Phụ huynh tham gia vào các buổi tư vấn và hỗ trợ con em trong quá trình định hướng nghề nghiệp, đồng thời cung cấp thông tin về sở thích, khả năng và mục tiêu nghề nghiệp của học sinh. Để đảm bảo tính đa dạng và liên tục, các hoạt động được tổ chức trong suốt năm học.

Doanh nghiệp cung cấp cơ hội thực tập, chia sẻ thông tin về ngành nghề, tham gia vào các buổi tư vấn để giúp HS hiểu rõ hơn về thị trường lao động, yêu cầu của các ngành nghề và được thực hiện vào khoảng giữa, cuối năm học để tạo cơ hội thực tế cho học sinh.

Các bước tiến hành

Bước 1: Xác định mục tiêu chính và phạm vi bao gồm: lứa tuổi, học sinh THPT sẽ tham gia chương trình giúp tập trung nguồn lực vào những đối tượng thích hợp, đảm bảo đạt hiệu quả cao nhất.

Bước 2: Thiết lập đội ngũ phối hợp gồm sự tham gia của các lực lượng liên quan (bao gồm các giáo

viên chủ nhiệm, phụ huynh, chuyên gia định hướng nghề nghiệp, doanh nghiệp, và các tổ chức xã hội) và phân công rõ ràng nhiệm vụ cho mỗi lực lượng tham gia. Đảm bảo sự phối hợp hiệu quả và lâu dài cần xây dựng quan hệ bền vững với các đối tác.

Bước 3: Thiết kế nội dung chương trình bao gồm các hoạt động như tư vấn định hướng nghề nghiệp, tổ chức các buổi hội thảo, tọa đàm, phỏng vấn với các chuyên gia... và lên kế hoạch chi tiết bao gồm thời gian, địa điểm, và phương tiện hỗ trợ cần thiết cho từng hoạt động.

Bước 4: Tổ chức và triển khai các hoạt động theo kế hoạch đã định bao gồm việc chuẩn bị tài liệu, mặt tài chính, nhân lực và vật chất để các hoạt động diễn ra suôn sẻ.

Bước 5: Giám sát quá trình thực hiện và đánh giá kết quả hoạt động và điều chỉnh những vấn đề phát sinh trong quá trình thực hiện, đảm bảo hoạt động diễn ra đúng thời gian và hiệu quả. Thu thập phản hồi từ học sinh, phụ huynh, doanh nghiệp và các bên liên quan cũng như sử dụng các tiêu chí đánh giá để đo lường hiệu quả của các hoạt động so với mục tiêu đã đề ra. Dựa trên kết quả đánh giá và phản hồi, điều chỉnh kế hoạch và phương pháp thực hiện để cải thiện hiệu quả của các hoạt động trong tương lai.

2.2.2. Đổi mới hình thức các hoạt động phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp phù hợp với đặc điểm của học sinh

Giám đốc Trung tâm GDNN-GDTX có vai trò quan trọng trong việc lãnh đạo, chỉ đạo, và điều phối các hoạt động đổi mới định hướng nghề nghiệp. Họ cần có sự chủ động, sáng tạo, tài năng để đảm bảo thực hiện tốt nhiệm vụ (nắm bắt và hiểu rõ đặc điểm của học sinh, đổi mới hình thức hoạt động, phát triển năng lực bản thân, tăng cường sự hợp tác với các bên liên quan) tạo ra những thay đổi tích cực cho học sinh, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo nghề và phát triển nguồn nhân lực cho đất nước.

HS tham gia tích cực, chủ động tự tìm kiếm thông tin, trải nghiệm thực tế, tham gia các hoạt động thực hành.

Quá trình đổi mới hoạt động định hướng nghề nghiệp được chia thành ba giai đoạn: chuẩn bị, triển khai và đánh giá, điều chỉnh. Giai đoạn chuẩn bị (1-2 tháng) tập trung vào việc đào tạo GV, xây dựng tài liệu và thiết lập hợp tác với doanh nghiệp. Giai đoạn triển khai (thường xuyên trong năm học) bao gồm các hoạt động như hội thảo, seminar định kỳ với sự tham gia của các chuyên gia để cung cấp thông tin cập nhật và sâu rộng về các ngành nghề khác nhau, trải nghiệm thực tế sẽ được thực hiện đều đặn và tư

vấn nghề nghiệp cá nhân. Cuối cùng, giai đoạn đánh giá và điều chỉnh được thực hiện hàng kỳ để đảm bảo hiệu quả và sự phù hợp của chương trình với nhu cầu của HS. Trung tâm sẽ thu thập phản hồi từ HS, GV và phụ huynh để đánh giá mức độ hài lòng và hiệu quả thực thi sau đó sẽ điều chỉnh và cải tiến chương trình, phương pháp nhằm nâng cao chất lượng, phù hợp hơn với nhu cầu của HS.

Các bước tiến hành: Bước đầu tiên là xác định mục tiêu cụ thể của chương trình, các hoạt động cần thực hiện, phân bổ nguồn lực một cách hợp lý để đảm bảo mọi hoạt động được tổ chức có hệ thống và hiệu quả.

Tổ chức các khóa đào tạo chuyên sâu cho GV về kỹ năng hướng nghiệp và sử dụng công nghệ hỗ trợ trong quá trình định hướng nghề nghiệp. Đồng thời, luôn luôn cập nhật tài liệu, học liệu để phát triển liên tục nhằm đáp ứng nhu cầu học tập của học sinh.

2.2.3. Xây dựng hệ thống tư vấn định hướng nghề nghiệp cho học sinh

Trong quá trình xây dựng hệ thống tư vấn định hướng NN, thành lập ban tư vấn và triển khai kế hoạch chi tiết là một bước quan trọng và cần được thực hiện ngay từ đầu năm học. Ban Giám đốc soạn thảo và ban hành quyết định, nêu rõ mục tiêu, nhiệm vụ của ban tư vấn, xây dựng kế hoạch chi tiết và phân công nhiệm vụ cụ thể cho từng thành viên. GV tư vấn sẽ đề xuất các giáo viên có kinh nghiệm và tâm huyết trong công tác hướng nghiệp. Đồng thời, GVCN sẽ tổ chức bầu chọn hoặc đề cử để chọn ra đại diện HS từ mỗi lớp tham gia nhóm và liên hệ với phụ huynh để mời đại diện tham gia, nhằm tăng cường sự gắn kết giữa nhà trường và gia đình. Ban tư vấn sẽ chịu trách nhiệm lập kế hoạch này, nhằm đảm bảo rằng các hoạt động có thể được triển khai suốt năm học một cách hiệu quả.

Sau khi lập kế hoạch, cần xác định mục tiêu và nội dung chương trình tư vấn với sự tham gia của ban tư vấn hướng nghiệp, giáo viên và cố vấn học đường trong tháng đầu tiên của năm học.

Bước tiếp theo là tuyển chọn và đào tạo đội ngũ tư vấn viên chuyên nghiệp. Các giáo viên, cố vấn học đường và chuyên gia nghề nghiệp sẽ được lựa chọn dựa trên kinh nghiệm và kiến thức chuyên môn của họ. Những khóa đào tạo chuyên sâu về tư vấn hướng nghiệp (tư vấn, giao tiếp, tâm lý học đường) và ứng dụng công nghệ thông tin sẽ giúp họ cập nhật kiến thức và kỹ năng cần thiết. Quá trình này cần được tiến hành trong hai tháng đầu năm học hoặc trước khi năm học bắt đầu, để chuẩn bị sẵn sàng cho việc hỗ trợ học sinh.

Môi trường tư vấn cần được thiết lập để thúc đẩy sự thoải mái và tập trung cho học sinh, không gian tư vấn thân thiện, kín đáo và có đầy đủ tài liệu hữu ích được chuẩn bị vào quý đầu tiên của năm học

Ngoài ra, việc xây dựng cơ sở dữ liệu trực tuyến và phát triển trang web hoặc ứng dụng di động cũng rất cần thiết để HS có thể tự tìm hiểu về các nghề nghiệp mọi lúc mọi nơi.

Hoạt động tư vấn sẽ được triển khai định kỳ, do cố vấn học đường, giáo viên và chuyên gia tư vấn thực hiện. Các buổi tư vấn nhóm và cá nhân cần được tổ chức trong môi trường thoải mái, tạo điều kiện cho HS thảo luận và hỗ trợ phù hợp với nhu cầu cá nhân của họ. Các buổi tư vấn này có thể diễn ra hàng tuần hoặc hàng tháng, tùy thuộc vào kế hoạch đã lên.

Đội ngũ tư vấn cùng với bộ phận đánh giá chất lượng giáo dục sẽ chịu trách nhiệm về việc thu thập phản hồi và đánh giá, thực hiện sau mỗi hoạt động tư vấn và vào cuối mỗi học kỳ.

Cố vấn học đường, giáo viên và ban tư vấn sẽ tổ chức các buổi tư vấn dành riêng cho phụ huynh, có thể là thông qua các buổi họp phụ huynh định kỳ hoặc các sự kiện riêng biệt.

3. Kết luận

Bài báo đã trình bày một số biện pháp quản lý phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho học sinh ở các Trung tâm Giáo dục nghề nghiệp- Giáo dục thường xuyên trên địa bàn thành phố Hà Nội. Các biện pháp kế thừa từ những biện pháp đã thực hiện nhưng được bổ sung phù hợp với thực tiễn. Nếu áp dụng đồng bộ và hiệu quả các biện pháp đã đề xuất sẽ góp phần nâng cao phát triển năng lực định hướng nghề nghiệp cho học sinh ở các Trung tâm GDNN-GDTX trên địa bàn thành phố Hà Nội.

Tài liệu tham khảo

1. Lê Thị Duyên (2020), *Biện pháp phát triển NL định hướng NN cho HS trung học phổ thông*, Tạp chí Khoa học- Trường Đại học Sư phạm Hà Nội- Khoa học GD, Tập 7, Số 65, Năm 2020, Tr57-67.
2. Nguyễn Thị Hậu (2021), *Phát triển NL ĐHNN cho HS phổ thông: Một số vấn đề lý luận và thực tiễn*, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, số 1/2021, trang 21-24.
3. Lê Văn Hồng (2019), *Phát triển NL định hướng NN cho HS thông qua hoạt động trải nghiệm*, Tạp chí Khoa học Giáo dục, Số 16, Trang 88-93
4. Nguyễn Thị Mỹ Lộc (2018), *Phát triển NL định hướng NN cho HS phổ thông - Thực trạng và giải pháp*, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, Số 3, Tháng 3/2018, Trang 1-7.